

Modeshow i Nymindegab

– lidt om jernalderkvinder og frivilligt engagement

Af Tine Lorange, med bidrag af Marianne Voel Jensen

Den røde løber er rullet ud. Solen skinner fra en skyfri himmel. Publikum er mødt talstærkt op til dagens store begivenhed, og summer rundt på plænen og kigger nysgerrigt på de mange spændende boder, der er stillet op rundt omkring. Nogle skeler lidt utålmodigt til uret mens de af til kigger op mod døren. Kommer de mon ikke snart?

Back-stage er modellerne ved at få sat hår, og der er næsten lige så mange assistenter som modeller, for det er svært at komme i tøjet selv. Man skal have hjælp. Der er

Der er travlhed back-stage inden modellerne skal på catwalk'en.

nerver på, for det er en helt særlig kollektion, der i dag skal vises på catwalk'en, og intet må gå galt.

Nej, vi er ikke til Modeuge i København, men til jernalderkvindetræf i Nymindegab. Det er en længe ventet kollektion, der har været næsten fem år undervejs, der skal vises frem i dag. Den kommer ikke fra Paris eller Milano, men fra den gode jyske muld, stærkt inspireret af de modestrømninger, der gjorde sig gældende i Rom for 2.000 år siden, på Kejser Augustus' tid.

Forud for dagens begivenhed ligger nemlig hundredevis af arbejdstimer; langt de fleste ydet af ganske frivillige hænder.¹ Siden 2011 har de tre museer Museum Midtjylland, Museum Silkeborg og Museet for Varde By og Omegn arbejdet på at genskabe tre kvindedragter fra jernalderen ud fra arkæologiske fund. Mere end 30 frivillige har i årenes løb ydet en kæmpe indsats for at skabe alle de forskellige dele, der indgår i jernalderkvindernes dragter. Først og fremmest er der blevet vævet, for der går meget stof til tre gange tre dragter. Hvert museum skulle nemlig ende med at have én af hver.

Men der er også blevet garvet fåreskind, for én af dragterne har nemlig en flot skindkappe, der også skulle rekonstrueres helt fra bunden. Skindene er blevet doneret af venlige fåreaavlere, og de frivillige har herefter lagt kræfter i at fedtgarve dem – en proces der kræver en del råstyrke, for fedtet skal bankes ind i skindene. Og det er efter de er blevet saltet og vasket. Til sidst er de blevet klippet i småstykker for endelig at blive syet sammen igen til tre flotte og meget varme kapper.

Somme tider er det de mindste ting, der kræver det største arbejde. Det har også været tilfældet med dele af de tre jernalderdragter. Her er det nemlig de flotte brikvævede bånd, som pynter alle tre kjoler, der har slugt flest timer. Men hvor er de også blevet smukke. Det er som bekendt detaljerne, der kendetegner de bedste kollektioner; det er jernaldermoden et strålende eksempel på. For at fuldende det helt rigtige look, skal der naturligvis også de helt rigtigeaccessoires til. Her taler vi de dragtnåle, der skal holde tøjet på plads, fremstillet af ægte slåentorne og hvalbarte, for slet ikke at nævne fibler af sølv og bronze.

Der er også fremstillet smykker af rav, og for at fuldende looket naturligvis sko skåret ud af læder og holdt sammen med snører.

Og nu kommer de endelig! Øjeblikket vi har ventet på i fem år. En for en træder modellerne ud på den røde løber, og der går et sus gennem publikum. For hvor er de flotte vores dragter. Og sikke nogle farver! Tænk at de i jernalderen formåede at fremstille så klar en blå og så dyb en rød.

Først på catwalk'en kommer de tre Ellingpiger. Disse dragter er fremstillet på baggrund af et mosefund gjort ved Bjældskovdal ved Silkeborg i 1938. Ellingpigen har

Jernalderkvinder og frivillige på Nymindegab Museum

“Og det skete i de dage, da kejser Augustus udstedte den befaling, at alverden skulle skrives i mandtal”. Tine Lorange citerede Bibelen, da hun spækkede til catwalk'en lørdag den 29. august 2015 på Nymindegab Museum. Anledningen var fremvisning af nye rekonstruktioner af dragter fra jernalderen.

På Augustus' tid var det danske land ikke en del af “alverden”, dvs. Romerriget. Folket var frit, og kvinderne skabte de smukkeste klæder. Flere af datidens dragter blev bevaret i vore sure jorde gennem 2.000 år, indtil tre af dem blev fundet ved Elling, Hammerum og Lønnehede.

Det gode vejr tillod, at museets gæster, ansatte og frivillige kunne arbejde og hygge sig udendørs med plantefarvning, filtning, hækling, strikning, slyngning og vævning med brikker og på oprette/vandrette væve. I formødrenes tradition...

Jernalderdragterne var blevet genskabt af frivillige ved museerne i Nymindegab, Herning og Silkeborg. Gennem mere end tre år. De frivilliges indsats i museernes formidling af kulturarven får mere og mere fokus. Tine Lorange er koordinator for os frivillige, og vi får diverse tilbud om kurser. Med stor glæde har jeg deltaget

i flere begivenheder, bl.a. hårflettedag på Textilforum i Herning omkring jernalderkvinderne. Her så jeg de fantastiske klædefund, de imponerende og indviklede hårfund og selve museet. Desuden mødte jeg frivillige og eksperter fra andre museer. Dragternes borter inspirerede mig til at lære brikvævning.

Jernalderforedrag på Nymindegab Museum. Om aftenen den 20. august fortalte Tine om jernalderen. Vi begyndte i udstillingen, hvor vi fik indkredset jernalderen og med afsæt i Lønnehedepigen fik fortalt om arkæologi og forskning. Derefter gennemgik hun fundene ved Elling og Hammerum med PC-dias. Jeg følte mig godt klædt på til jernalder-modeshowet.

På Nymindegab Museum mødes vi frivillige hver torsdag i sæsonen og “levendegør” Tømmer Larsens mølle, hus og have; vi finder på aktiviteter, der er en del af stedets kulturhistorie: gafprams-bygning, uldarbejde, natur/have-til-bord-mad m.m.m. På de særlige temadage gør vi lidt ekstra ud af vore indsatser, og for mig er det en stor glæde at være en del af Nymindegab-ånden.

Marianne Voel Jensen, Frivillig på Nym. Mus.

Modeller på catwalk'en. Forrest ses tre Ellingpiger og bagerst tre Lønnepiger. I baggrunden står væven op af møllens væg, og der er gjort klar til plantefarvning ved bordet. En stor kurv med uld, står klar til, at publikum kan prøve at karte og spinde.

muligvis kendt Tollundmanden, for de er fundet blot 80 m fra hinanden og er begge blevet ofret i mosen ca. 280 f.Kr. Ellingpigen blev fundet med blot et vævet bælte om livet og en skindkappe svøbt om kroppen. Af hensyn til modellerne på catwalk'en i dag, har vi valgt at rekonstruere hendes dragt med en kjole af hør, for teoretisk set kunne hun godt have haft en sådan en på. Den kunne også have været lavet af brændenælde, men ingen af de to materialer ville være bevaret i den sure mose. Ellingpigen havde meget langt, kunstfærdigt flettet hår. Til daglig er hun at finde i udstillingen på Museum Silkeborg.

De næste på løberen er de tre Hammerumpiger. Dragterne her er rekonstrueret ud fra et gravfund, gjort cirka fem kilometer øst for Herning i 1993. Hammerumpigens grav var særdeles velbevaret, og ud over hendes rød- og hvidstribede kjole og snehvide sjal, var også hendes frisure bevaret. Det er ganske tydeligt, at hendes kjole er stærkt inspireret af den romerske *peplos*, men også frisuren bærer træk, som kan ses på samtidige romerske portrætter. Særligt er der en del ligheder med den, på den tid, populære kejserinde Faustina den Yngre, der var gift med Marcus Aurelius, som regerede i årene 161-180 e.Kr.

Gæsterne prøver kjolerne på. De har også fået sat håret i jernalderfrisure.

Hammerumpigens grav er udstillet på Textilforum i Herning (Museum Midtjylland).

De sidste modeller i dagens opvisning er vores helt egne Lønnepiger. Lønnepigen hører jo til på Nymindegab Museum, fordi hun er fundet lige i nærheden, på Lønnehede. Lønnepigen blev udgravet i 1969, og var det første danske gravfund fra jernalderen med bevarede tekstiler. Hendes dragt er allerede rekonstrueret et utal af gange og findes rundt om på museer i hele landet. Vi har derfor haft en del erfaring at trække på i forbindelse med fremstillingen af de blå *peplos* med røde kantebånd, nederdelene med brede brikvævede bånd, de rød- og blåternede sjaler og de rød- og hvidstribede hovedtørklæder. Til Lønnepigens dragt hører også fibler af sølv og bronze.

De ni piger går turen op og ned af catwalk'en et par gange. Publikum er begejstrede og ivrige efter selv at prøve

kjolerne og få håret sat i en af de kunstfærdige frisurer. De vil også gerne vide noget mere om processen fra uld til klæde, høre om hvordan man plantefarver garn, og selv prøve at brikvæve et flot bånd. Og i dag kan alt lade sig gøre. Modellerne modtager de sidste bifald, og skynder sig ud til de mange stande, hvor de kan få sig en snak med publikum. For flere af modellerne er de selvsamme frivillige, som vælger at bruge en del af deres fritid på at berige museumsoplevelsen for vores publikum på Nymindegab Museum. Det er dygtige mennesker, der synes aldrig at løbe tør for energi eller gode idéer. Det er ildsjæle, der interesserer sig levende for historien, og med deres iver og entusiasme gør historien levende for vores publikum. Uden de mange frivillige kunne det aldrig lade sig gøre at lade tre jernalderkvinder møde hinanden "live" til modeshow i Nymindegab.

Resten af dagen er der en summen af aktivitet, og det varer ikke længe inden alle små piger har fletninger i håret – præcis som Hammerumpigen. Dagen er markeringen og fejringen af afslutningen på et langvarigt projekt, men det slutter selvfølgelig ikke her. Nu hvor dragterne er færdige kommer de til at indgå i udstillingerne på de tre museer og får forhåbentlig et langt liv her. Og hvem ved, måske kan de tre jernalderkvinder mødes igen en gang imellem og lufte kjolerne.

Tine Lorange kan kontaktes på tbl@vardemuseum.dk

Noter

1. Ud over de tre museumsinspektører, Tinna Møbjerg fra Museum Midtjylland, der også har været leder af projektet, Karen Margrethe Boe fra Museum Silkeborg samt undertegnede, har der også været flere eksperter tilknyttet: Ulla Mannering fra CTR, Københavns Universitet, Lise Ræder Knudsen fra Konserveringscentret i Vejle og Ida Demant fra Sagnlandet Lejre. I et sideløbende projekt er der også blevet udviklet skolemateriale til 4., 5. og 6. klasse. Her er der lavet et jernalderspil og oplæg til forskellige work-shops, der relaterer sig til jernalderen og kejser Augustus' tid. Her er det Stina Trolldoft Andresen og Anja Høegh fra Museet for Varde By og Omegn, der har været de drivende kræfter. Projekterne er støttet af Kulturstyrelsen, Egetæpper og Kresten Høys Fond.